

Vergaderjaar 2022–2023

26 234

Vergaderingen Interim Committee en Development Committee

Nr. 277

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 12 april 2023

De vaste commissie voor Financiën heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Financiën over de geannoteerde agenda voor de inzet tijdens de IMF voorjaarsvergadering op 13 en 14 april 2023 (Kamerstuk 26 234, nr. 275).

De vragen en opmerkingen zijn op 5 april 2023 aan de Minister van Financiën voorgelegd. Bij brief van 7 april 2023 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Tielen

De adjunct-griffier van de commissie,
Lips

Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en reactie van de bewindspersoon

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de inzet van het Koninkrijk der Nederlanden tijdens de IMF voorjaarsvergadering van het International Monetary and Financial Committee (IMFC) op 12 tot en met 14 april 2023. Deze leden hebben enkele vragen.

Vraag 1

De Minister geeft aan dat de Russische oorlog in Oekraïne en de gevolgen daarvan voor de mondiale financieel-economische situatie centraal blijft staan in de internationale discussie. Een van de gevolgen van de Russische oorlog en de (terechte) opvolgende economische sancties, is het streven van een aantal landen om alternatieven te zoeken voor het zogenoemde «dollar-gedomineerde financiële systeem». Zo zagen de leden van de VVD-fractie recent initiatieven voor een «petro-yuan» en een streven naar een «commodity-based» wereldvaluta door de BRICS-landen als alternatief voor de dollar en euro. Hoe kansrijk acht de Minister deze initiatieven en welke risico's ziet de Minister hierbij voor het huidige mondiale financiële systeem en voor de schuldhoudbaarheid in het dollar- en eurogebied in het bijzonder? Welke uitdagingen ziet de Minister voor het IMF en de liberale wereldorde op de lange termijn? Acht de Minister een dominante positie van China in het mondiale financiële systeem mogelijk zonder liberalisatie van de kapitaalmarkten aldaar? Zo niet, wat kunnen volgens de Minister de gevolgen zijn van het verder openstellen van Chinese kapitaalmarkten?

Antwoord op vraag 1:

Ondanks grote mondiale financieel-economische schokken de afgelopen jaren, zoals de coronapandemie en de Russische oorlog in Oekraïne, is het monetaire systeem weerbaar gebleken en kennen de dollar en de euro de afgelopen jaren een stabiel mondiaal gebruik van respectievelijk 60% en 20% in waarde als belangrijkste mondiale buitenlandse valutareserves. Er is sprake van een vergelijkbaar beeld voor het gebruik van de dollar en de euro voor overige aspecten, zoals grensoverschrijdende handelstransacties, het internationale bankwezen en de hoeveelheid schuld papier in een valuta anders dan de eigen valuta.¹ Al met al komt als zodanig het beeld naar voren dat de rol van deze reservemunten in het wereldwijde monetaire systeem stabiel is ondanks de Russische oorlog in Oekraïne en de tegen Rusland ingestelde sancties.

Internationaal gebruik van een valuta hangt samen met de liquiditeit en stabiliteit van financiële markten, de omvang van een economie en sterke instituties zoals een voorspelbaar juridisch systeem. Voor China geldt bijvoorbeeld dat vanwege kapitaalrestricties en binnenlandse stabiliteitsrisico's, zoals met betrekking tot de vastgoedsector, in beperkte mate sprake is van een liquide en stabiele financiële markt. De renminbi verklaart dan ook slechts 3% van de buitenlandse valutareserves.² Dit aandeel is aanzienlijk kleiner dan de rol van de dollar, de euro, de Japanse yen en het Brits pond, en vergelijkbaar met bijvoorbeeld het gebruik van de Canadese dollar. Ook op de andere eerdergenoemde aspecten van het valutagebruik in het internationaal monetair systeem is de rol van de renminbi van vergelijkbare of beperktere aard.³ Hoewel China maatregelen kan nemen om de liquiditeit van de renminbi te vergroten,

¹ Atlantic Council (2022), The international role of the euro and the dollar

² Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserve – IMF Data

³ Atlantic Council (2022), The international role of the euro and the dollar, p. 3

bijvoorbeeld door swap lines in Renminbi aan te bieden, lijken structurele belemmeringen ten aanzien van de liquiditeit en stabiliteit van de financiële markten en de voorspelbaarheid van Chinese instituties een significant grotere rol van de Renminbi in de weg te staan. Zolang deze structurele belemmeringen blijven bestaan, lijken initiatieven, zoals een petro yuan, geen groot risico te vormen voor de rol van de dollar en de euro in het internationale financiële systeem.

De afgelopen jaren hebben internationale financiële instellingen en centrale banken, waaronder de Amerikaanse Fed en de ECB, juist maatregelen genomen om de liquiditeit en stabiliteit van het mondiale financiële systeem te versterken. Zo is in 2021 besloten tot een versterking van het mondiaal financieel vangnet door een generieke allocatie van speciale trekkingsrechten (*Special Drawing Rights*, SDR's) van USD 650 mld. Ook heeft de Fed de afgelopen jaren maatregelen geïmplementeerd om eventuele spanningen op de internationale dollarfinancieringsmarkt te verlichten. Zo heeft de Fed sinds de COVID-19-crisis een permanente repo-faciliteit geïntroduceerd om dollartekorten op geldmarkten tegen te gaan, en heeft de ECB vergelijkbare swaplijnen en repo-faciliteiten ingesteld om de beschikbaarheid van eurofinanciering in tijden van crisis te waarborgen. Deze en andere maatregelen dragen bij aan de stabiliteit van het mondiale financiële systeem en de beschikbaarheid van dollar- en eurofinanciering in tijden van crisis. Als zodanig dragen deze maatregelen ook bij aan de stabiliteit en schokbestendigheid van het wereldwijde monetaire stelsel.

Vraag 2

In voorbereiding op de voorjaarsvergadering stelt de Minister dat de risico's omtrent de vooruitzichten groter blijven dan gebruikelijk en per saldo negatief zijn, met risico op lagere groei en hogere inflatie. Een van de voornaamste risico's is volgens de Minister een persistent hoge onderliggende inflatie, wat zou kunnen leiden tot schuldproblemen als gevolg van noodzakelijke monetaire verkapping om de inflatie te bestrijden. Deelt de Minister de mening dat inflatiebestrijding altijd prioriteit moet hebben? Neemt de Minister afstand van de uitspraken van de Italiaanse Minister van Financiën, Giancarlo Giorgetti, die een beroep deed op de Europese Centrale Bank (ECB) dat «een recessie niet de prijs mag zijn die we moeten betalen voor het bestrijden van inflatie»? Welke rol ziet de Minister bij inflatiebestrijding, naast het monetaire beleid, voor het begrotingsbeleid en de hoge begrotingstekorten? Deelt de Minister de mening dat niet monetaire verkapping, maar de sterk oplopende schulden hebben geleid tot hogere risico's in het financiële systeem? Wat is de inzet van de Minister om ervoor te zorgen dat de publieke schulden in Europa afnemen?

Antwoord op vraag 2:

Het kabinet hecht grote waarde aan de onafhankelijkheid van de ECB conform het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. Dit houdt in dat de ECB onafhankelijk is in het bepalen van het monetaire beleid, waarbij de ECB zich dient te houden aan het mandaat van prijsstabiliteit en het verbod op monetaire financiering.

De ECB geeft inderdaad aan dat het bestrijden van de hoge inflatie op dit moment de hoogste prioriteit heeft. Wanneer de inflatie langer hoog blijft vergroot dit de kans dat de huidige hoge inflatie structureler van aard wordt via hogere inflatieverwachtingen. Dat is een zeer onwenselijke situatie.

Het waarborgen van prijsstabiliteit is de primaire verantwoordelijkheid van centrale banken. In lijn met het prijsstabiliteitsmandaat constateert het kabinet dat de ECB een pad van monetaire verkapping heeft ingezet. Inmiddels is de ECB begonnen met kwantitatieve verkapping door eerder

aangekochte staatsobligaties niet langer te herinvesteren, waardoor de balans van de ECB krimpt. Daarnaast heeft de ECB de beleidsrente met 350 basispunt verhoogd tot 3%.

Hierbij is het onvermijdelijk dat het monetaire beleid effect heeft op de economische groei. Het mechanisme van hogere rente naar lagere inflatie loopt namelijk via het afremmen van de vraag naar goederen en diensten. Een rem op de vraag leidt tot een rem op de economische groei. In dit kader adviseert het IMF centrale banken om vast te houden aan het ingezette pad van monetaire verkrapping. Daarbij waarschuwt het IMF dat een te snelle versoepeling van monetair beleid de kosten van het bestrijden van de inflatie kan vergroten, zoals het geval was begin jaren »80. Toen versoepelde de Amerikaanse centrale banken, de FED, de rente te snel, waardoor de inflatie weer opliep en de FED de rente daarna stevig moest verhogen, wat ten koste ging van de economische groei en werkgelegenheid.

Bij het bestrijden van de inflatie is het belangrijk dat overheden de inflatie niet onnodig verder aanwakkeren. In dat kader kijkt het kabinet in de voorjaarsbesluitvorming naar de dekkingsopgave als gevolg van de energiemaatregelen. Het invullen van de dekkingsopgave kan de inflatiedruk vanuit het begrotingsbeleid dempen. Daarbij houdt het kabinet rekening met meerdere doelen, waaronder het ondersteunen van kwetsbare huishoudens.

In de periode van lage rentes sinds de financiële crisis van 2008 zijn overheidsschulden verder toegenomen. Nu de rente stijgt kunnen hoge schulden tot risico's leiden door een verkrapping van financieringscondities. Hierbij moet worden opgemerkt dat de schuldhoudbaarheid van lidstaten niet alleen afhankelijk is van de schuldquote, maar bijvoorbeeld ook van de looptijd van staatsobligaties en de verwachtingen omtrent economische groei en budgettair beleid.

Het kabinet is van mening dat er moet worden gestreefd naar een ambitieus maar realistisch en verantwoord tempo van schuldafbouw, zodat lidstaten met hoge schulden in consistente en geloofwaardige stappen terug kunnen keren naar een prudent niveau van overheids-schuld. Hierbij is van belang dat de vereiste begrotingsinspanning niet ten koste gaat van het groeipotentieel van een lidstaat. Het vergroten van de potentiële groei draagt bij aan het waarborgen van schuldhoudbaarheid. Daarom kan niet alleen worden vertrouwd op budgettaire aanpassingen, maar zijn hervormingen en investeringen ook belangrijk. De afbouw van publieke schulden vormt een belangrijk onderwerp bij de herziening van het Stabiliteits- en Groepact (SGP). Uw Kamer is recentelijk geïnformeerd over de kabinetsappreciatie van de Commissiemedeling over de SGP-herziening in een brief van 28 november⁴, en over de Raadsconclusies die hierover werden aangenomen in het verslag van de Eurogroep en Ecofinraad van 13 en 14 maart.⁵

Vraag 3

Is de Minister in het verlengde hiervan bekend met het IMF-artikel «Rethinking monetary policy in a changing world»? Deelt de Minister de analyse dat centrale banken terug moeten naar een monetair beleid gericht op prijsstabiliteit en eerder moeten ingrijpen wanneer risico's opbouwen in het financiële systeem, in plaats van het almaar opkopen van schuldpapier en vervolgens hard ingrijpen wanneer inflatie(verwach-

⁴ Kamerstuk 21 501-07, nr. 1913: Kabinetsappreciatie van de mededeling van de Europese Commissie inzake het Stabiliteits- en Groepact (SGP) en de Macro-economische Onevenwichtigheidsprocedure.

⁵ Kamerstuk 21 501-07, nr. 1942 Verslag Eurogroep en Ecofinraad 13 en 14 maart 2023.

tingen) sterk zijn opgelopen? Is de Minister bereid het destabiliserende monetaire (opkoop)beleid actief op de agenda (te blijven) zetten?

Antwoord op vraag 3:

Ja, ik ben bekend met het artikel. Daarbij merk ik op dat de inhoud van het artikel geen standpunt betreft van het IMF zelf. Dit is een artikel geschreven door Markus Brunnermeier (professor aan Princeton University) gepubliceerd op de website van het IMF.

Kijkend naar het beleid van centrale banken sinds de financiële crisis van 2008 constateert het kabinet dat centrale banken buitengewone maatregelen hebben genomen om de inflatie op te stuwen en niet verder weg te laten bewegen bij de doelstelling van 2%. Deze maatregelen hebben de mondiale economie ondersteund ten tijde van grote negatieve schokken, zoals de eurocrisis en de pandemie. Hierbij merk ik op dat centrale banken in andere ontwikkelde economieën, zoals de Bank of England en de Federal Reserve vergelijkbare renteverlagingen doorvoerden en aankoopprogramma's van schuld papier uitvoerden. Nu de inflatie is opgelopen heeft de ECB, evenals andere centrale banken de rente verhoogd en is de ECB gestart met de afbouw van de aankoopprogramma's.

Het kabinet heeft oog voor de neveneffecten van de inzet van onconventionele maatregelen. Zo kan ruim monetair beleid bijdragen tot grotere risicobereidheid op financiële markten en kan het de prikkel bij lidstaten verminderen om verstandig begrotingsbeleid te voeren. Het kabinet merkt in dit verband op dat de ECB bij de strategieherziening in 2021 aangegeven heeft om bij monetaire beslissingen ook rekening te houden met eventuele neveneffecten voor de financiële stabiliteit.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de stukken ten behoeve van de voorjaarsvergadering van het IMF op 12 tot en met 14 april aanstaande. Daarover hebben deze leden nog de volgende vragen.

Vraag 4

De leden van de D66-fractie willen allereerst benadrukken dat deze leden het positief vinden dat het IMF een volwaardig programma heeft opgesteld voor financiële steun aan Oekraïne, mede naar aanleiding van inzet hiervoor door de Nederlandse delegatie. Kan de Minister uiteenzetten op welke wijze de Nederlandse delegatie zich hiervoor heeft ingespannen conform de oproep vanuit de Kamer en op welke wijze de Minister de rol van Nederland voor haar ziet in aanhoudende steun vanuit het IMF aan Oekraïne in de komende tijd? Kan de Minister daarbij ook ingaan op de situatie voor Moldavië, die net als Oekraïne deel uitmaakt van de Nederlands-Belgische kiesgroep en nu ook extra MFB-steun ontvangt vanuit de Europese Unie als gevolg van Russische dreiging? Daarnaast hebben de leden van de D66-fractie evenals andere fracties uit de Kamer aandacht gevraagd voor het bevriezen van Russische en Belarussische IMF-tegoeden. Wat is de voortgang daarop?

Antwoord op vraag 4:

Nederland heeft de afgelopen maanden, zowel op politiek als op ambtelijk niveau, gepleit voor een volwaardig IMF-programma voor Oekraïne. Dat hebben wij meermaals gedaan in bilaterale gesprekken met het IMF en haar aandeelhouders. Ook hebben vertegenwoordigers van Nederland deze lijn uitgedragen in verschillende internationale bijeenkomsten, zoals die van de G20. Het feit dat Oekraïne onderdeel uitmaakt van de Nederlandse kiesgroep binnen het IMF en de Wereldbank, betekent dat de

Nederlandse bewindvoerder bij het IMF ook Oekraïne vertegenwoordigt en zich in die hoedanigheid heeft ingespannen voor het IMF-programma.

Het kabinet ziet een *Extended Fund Facility* (EFF)-lening als een cruciaal onderdeel van de internationale inzet om het financieringstekort van Oekraïne te adresseren. Belangrijk is dat dit vierjarig IMF-programma niet alleen uit financiering bestaat, maar ook afspraken bevat over het macro-economische beleid. De Oekraïense overheid heeft zich geëngement aan ambitieuze beleidsaanpassingen met betrekking tot onder andere anti-corruptie, de financiële sector, en belastinginning. Nederland zal de voortgang hierop blijven volgen en, waar mogelijk, ondersteunen.

Ook Moldavië is lid van de Nederlandse kiesgroepen bij het IMF en de Wereldbank en Nederland zet zich ervoor in om Moldavië binnen beide instellingen zo goed mogelijk te ondersteunen. De economische situatie in Moldavië wordt sterk beïnvloed door de effecten van de Russische oorlog in Oekraïne, o.a. door het feit het land veel Oekraïense vluchtelingen opvangt. Moldavië heeft een lopend IMF-programma met een totale omvang van 594 mln. SDR en heeft een ophoging van de bestaande macro-financiële bijstand aangevraagd waarover u op 3 april bent geïnformeerd⁶.

Voor het bevriezen van IMF-tegoeden voor Rusland en Belarus is een meerderheid van het IMF stemgewicht nodig. Om toegang te krijgen tot de gealloceerde SDR's dient een land geen achterstallige betalingen aan het IMF uit te hebben staan en dient het IMF de zittende macht in het land te erkennen. Het IMF gaat over tot niet-erkenning en bevriezing van tegoeden indien de meerderheid van het IMF-lidmaatschap, gewogen op basis van stemgewicht, een regime niet erkent.

Er is op dit moment geen sprake van internationale niet-erkenning van de uitvoerende macht van Rusland. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft uw Kamer op 28 oktober 2022 geïnformeerd over sanctionering van Belarus binnen het Internationaal Monetair Fonds⁷. Samen met een grote groep partners heeft Nederland het standpunt dat Loekasjenko geen democratisch legitieme president is. Er is echter geen sprake van brede niet-erkenning van de uitvoerende macht van Belarus. Het kabinet zet daarom in op het ontwikkelen van verdere sancties in EU-verband.

Om speciale trekkingsrechten te kunnen gebruiken moeten de centrale banken van Rusland en Belarus deze omwisselen voor harde valuta bij andere centrale banken. Nederland zal zich, in lijn met het staande sanctiebeleid, blijven inzetten om de mogelijkheden daartoe voor Rusland en Belarus zoveel mogelijk te beperken. Op grond van afspraken met het IMF behoudt De Nederlandsche Bank zich de discretionaire bevoegdheid voor om SDR transacties te weigeren, bijvoorbeeld op grond van (EU) sanctieregimes.

Vraag 5

De leden van de D66-fractie constateren dat in veel landen koopkrachtmaatregelen zijn genomen om huishoudens te steunen en dat deze effectief waren, maar ook generiek. Zijn er bepaalde voorbeelden van landen die effectieve, specifieke maatregelen hebben genomen en in hoeverre zijn die toepasbaar voor de Nederlandse situatie? Op welke manier past de Minister de oproep om generieke maatregelen zo veel mogelijk af te bouwen en te vervangen door gerichte maatregelen ook toe op de Nederlandse situatie?

⁶ Kamerstuk 21 501-07, nr. 1941

⁷ Kamerstukken 21 501-02 en 36 045, nr. 2538

Antwoord op vraag 5:

Het afgelopen jaar heeft het kabinet een historisch groot pakket aan maatregelen genomen, zowel structureel als incidenteel voor 2022 en 2023, om de onzekerheid voor huishoudens te beperken en te voorkomen dat huishoudens vanwege deze sterke prijsstijgingen niet meer rond konden komen. Dit pakket bestaat uit koopkrachtmaatregelen, een prijsplafond voor energie en een budget voor de versnelling van structurele isolatiemaatregelen.⁸

Ook veel andere EU-landen hebben in meer of mindere mate steunmaatregelen geïmplementeerd voor huishoudens en/of bedrijven om de directe impact van hogere energieprijzen te dempen. Volgens het IMF hebben EU-landen gemiddeld voor 2,4% bbp aan steun aangekondigd in respons op de energiecrisis, waarbij 70% van de uitgaven toegeschreven kan worden aan ongerichte maatregelen.⁹ Vanwege de snelheid waarmee steun moest worden geïmplementeerd, zijn daarbij onvermijdelijk concessies gedaan op de gerichtheid. Daarbij geldt ook dat hoe specifiek en gericht maatregelen worden ingezet, hoe groter het beslag daarvan op de uitvoeringskracht. Als zodanig zijn de getroffen maatregelen in EU-landen overwegend ongericht van aard geweest.

Desalniettemin zijn er volgens het IMF een aantal voorbeelden van enigszins gerichte steunmaatregelen. Zo heeft Duitsland in september 2022 alle werknemers een incidentele *lump sum* uitbetaling gedaan van EUR 300. Omdat hierover inkomstenbelasting wordt betaald en de inkomstenbelasting een progressief karakter heeft, heeft deze energietoelage een progressief karakter. In België is een korting op de maandelijkse energierekening toegepast voor de periode van november 2022 tot maart 2023 op contracten die zijn hernieuwd na 1 oktober 2021, waarbij huishoudens met een (verzamel)inkomen boven de EUR 62.000 (EUR 125.000) een deel van deze korting terugbetalen via een speciale heffing op de inkomstenbelasting. En in Cyprus is een eenmalige, progressieve *lump sum* uitkering verschaft van minimaal 60 tot maximaal 150 euro aan huishoudens met kinderen met een verzamelinkomen tot maximaal EUR 49.000.¹⁰

Ook in Nederland is er een zekere mate van gerichtheid aanwezig in de reeds getroffen maatregelen: zo geldt het prijsplafond voor kleinegebruikers enkel tot het verbruik van het mediane huishouden. Ook de prijs in het tijdelijke prijsplafond voor energie is hoger dan de prijs van voor de oorlog in Oekraïne. Als zodanig bestaat er nog steeds een besparingsprikkel, en krijgen huishoudens met een verbruik tot de volumegrens van het prijsplafond relatief meer steun dan huishoudens die bovengemiddeld energie verbruiken, aangezien zij voor laatstgenoemde het markttarief betalen.

Vooruitkijkend is uw Kamer in februari jl. geïnformeerd over de verkenning van beleidsinstrumenten voor meer gerichte compensatie van huishoudens die kwetsbaar zijn voor de gevolgen van hoge energieprijzen. Daarin is aangegeven dat wordt gekeken naar het instrumentarium op zes elementen: (i) mogelijkheden binnen het bestaand koopkrachtinstrumentarium; (ii) aanpassing in de energiebelasting; (iii) energietoeslag via het toeslagensysteem; (iv) gerichtere vormen van een prijsplafond; (v) maatregelen op de energiemarkt; en (vi) maatregelen die

⁸ Kamerbrief verkenning instrumenten voor gerichte compensatie huishoudens kwetsbaar voor hoge energieprijzen na 2023, Kamerstuk 36 200, nr. 178.

⁹ IMF (2022), Targeted, implementable, and practical energy relief measures for households in Europe, IMF WP WP/22/262

¹⁰ Ibid., Ch. 4: How are countries responding to the energy crisis?, pp. 13–17

de lasten van huurders verlagen. In de Voorjaarsnota zal het kabinet ingaan op welke maatregelen worden ingezet om het beleid tijdig te kunnen ontwikkelen voor invoering in 2024. Wij zullen hierover dan ook in gesprek gaan met uw Kamer. Maatvoering van maatregelen zal in augustus, gelijktijdig met besluitvorming over de koopkracht, definitief worden vastgelegd. Op dat moment is immers meer informatie beschikbaar over onder andere de ontwikkeling van de energieprijzen, de inflatie en de laatste cijfers over het koopkrachtbeeld in den brede.

Vraag 6

De leden van de D66-fractie hebben begrip voor het tijdelijk ophogen van de toegangslimieten van programma's. Wel hebben deze leden daarbij de vraag op welke manier er teruggegaan kan worden naar de gebruikelijke regels, zonder kwetsbare landen in financiële problemen achter te laten. Worden hiervoor plannen ontwikkeld?

Antwoord op vraag 6:

Ja. Na het aflopen van de tijdelijke ophoging van toegangslimieten, zullen voor nieuwe aanvragen de (strengere) criteria voor buitengewone toegang (*exceptional access*) weer van toepassing zijn. Echter, als de toegang van een land met een IMF-programma de normale toegangslimieten nog overstijgt na het aflopen van de tijdelijke verhoging, dan kan dit land een beroep blijven doen op de verhoogde toegangslimieten voor de vastgestelde duur van het bestaande programma. Op deze manier komen kwetsbare landen niet in de problemen op het moment dat de tijdelijke verhoging afloopt. Bij aanvraag van een nieuw programma zullen de lagere toegangslimieten op dat moment wel weer gelden. Hierbij is het goed om op te merken dat toegangsniveaus de limieten kunnen overschrijden indien landen voldoen aan de criteria voor buitengewone toegang, waaronder de vereiste van schuldhoudbaarheid met hoge waarschijnlijkheid.

Vraag 7

Voorts begrijpen de leden van de D66-fractie dat er wordt gesproken over een brede internationale standaard voor crypto-activa. Daarom vragen deze leden in hoeverre deze gesprekken aansluiten bij de Europese Markets in Crypto-Assets (MiCA)-regels en op welke punten er sprake is van een afwijking. Ook vragen deze leden naar de inzet van Nederland ten aanzien van internationale regelgeving over crypto-assets en de samenhang met de inzet van Europa.

Antwoord op vraag 7:

Op internationaal niveau wordt er door meerdere gremia gewerkt aan internationale standaarden voor de regulering van crypto's. Zo zijn er bijvoorbeeld in de Financial Action Task Force (FATF) in 2019 standaarden vastgesteld om witwassen en terrorismefinanciering tegen te gaan¹¹, wordt binnen de Financial Stability Board (FSB) standaarden t.a.v. financieel toezicht later dit jaar afgerond¹², en is binnen de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) de reikwijdte van de Common Reporting Standard ook naar crypto's uitgebreid in oktober 2022¹³. Nederland is groot voorstander van de inzet op mondiaal niveau en zet zich actief in om mondiale afspraken te bewerkstelligen. Crypto's zijn namelijk digitale constructen, die niet gehinderd worden door landsgrenzen. Hetzelfde geldt voor cryptodiensten – ook deze zijn

¹¹ Zie voor nadere uitleg: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/virtual-assets.html>

¹² Zie: <https://www.fsb.org/2022/10/regulation-supervision-and-oversight-of-crypto-asset-activities-and-markets-consultative-report/>

¹³ Zie: <https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/crypto-asset-reporting-framework-and-amendments-to-the-common-reporting-standard.htm>

relatief makkelijk aan te bieden over landsgrenzen heen, waarbij ook (vaak bewust) geldende wet- en regelgeving wordt genegeerd. Dit kan leiden tot risico's, bijvoorbeeld voor consumentenbescherming en witwassen en terrorismefinanciering, zoals ook uitgelegd door vertegenwoordigers van de Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank (DNB) tijdens de technische briefing die zij op 15 februari in uw Kamer aan de vaste Kamercommissie voor Financiën hebben gegeven. Voor Nederland is het dan ook van belang dat naast het opstellen van mondiale standaarden er ook aandacht is voor de daadwerkelijke naleving van deze standaarden door andere landen.

Het IMF heeft tenslotte in februari 2023 ook guidance opgesteld over effectief beleid t.a.v. crypto's.¹⁴ Deze guidance ziet, naast de noodzaak om de eerdergenoemde mondiale standaarden te implementeren, ook toe op meer macrofinanciële en -economische aspecten en op internationale samenwerking. Het bestaande en toekomstige regelgevende kader en algemene beleid t.a.v. crypto's op EU- en nationaal niveau, waaronder de MiCA-verordening, maar bijvoorbeeld ook voorstellen voor de herziening van de verordening bij geldovermakingen toe te voegen informatie (TFR) en de zevende wijziging van de administratieve samenwerkingsrichtlijn belastingen (DAC8) zijn in lijn met deze IMF-guidance en de overige mondiale standaarden.

Vraag 8

De leden van de D66-fractie zijn verheugd dat Nederland zal aantreden als covoorzitter van de Coalition of Finance Ministers for Climate Action. Wanneer wordt de Kamer geïnformeerd over de doelen en plannen van het Nederlandse covoorzitterschap van de Coalition of Finance Ministers for Climate Action? Omdat deze leden begrijpen dat het doel van deze coalitie is om klimaatactie te bevorderen en internationale coördinatie en kennis van maatregelen te verbeteren, vragen deze leden welke concrete prioriteiten de Minister hierbij wil aanhouden. Ziet de Minister ook in internationaal verband een belangrijke rol weggelegd voor «normeren en beprijzen»? Daarbij vragen deze leden ook naar de concrete invulling van de criteria op basis waarvan kan worden overgegaan tot ondersteuning om toekomstige betalingsbalansproblemen te voorkomen als gevolg van klimaatverandering of pandemieën. Hoe worden landen gestimuleerd om financiële ruimte te verzekeren op hun betalingsbalans, in het bijzonder als er een verhoogd risico op de gevolgen van klimaatverandering of een pandemie geldt?

Antwoord op vraag 8:

Nederland zal vanaf 14 april, na de Ministeriële Meeting van de Coalition of Finance Ministers for Climate Action (CFMCA) op de Voorjaarsvergadering, officieel het co-voorzitterschap overnemen van Finland. Nederland ziet grote waarde in de CFMCA als non-normatief forum waarin landen ervaringen uitwisselen en capaciteit opbouwen zodat ze naar eigen inzicht klimaatactie kunnen integreren in het werk van Ministeries van Financiën. Voor het co-voorzitterschap identificeren we een aantal prioriteiten: Ten eerste ziet Nederland mogelijkheden om de impact van het forum te bevorderen, door het technische werk van de Coalitie te laten landen in internationale gremia, zoals in werkgroepen van G20 of op COP Finance Day. Door het delen van ervaringen en best practices en deze op een overzichtelijke manier samen te brengen kan het forum duidelijk maken op welke manieren Ministers van Financiën kunnen bijdragen aan implementatie van klimaatdoelstellingen en daarmee landen ondersteunen in het nemen van klimaatactie. Ten tweede vindt Nederland dat de toegevoegde waarde van de CFMCA ligt bij het bevorderen van

¹⁴ Zie: <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2023/02/23/Elements-of-Effective-Policies-for-Crypto-Assets-530092?cid=pr-com-PPEA2023004>

klimaatactie door Ministers van Financiën. Daarom wil het zich inzetten voor een duidelijke thematische focus en afbakening van de CFMCA gericht op instrumenten die vallen binnen de beleidsverantwoordelijkheid van Ministers van Financiën. Hieronder valt o.a. normeren en beprijzen, zoals koolstofbeprijzing, maar denk ook aan het faciliteren en wetgevende sturing voor de financiële sector, macro-economische modellering en budgettering. Momenteel is er geen gremium dat zich specifiek richt op Ministers van Financiën. Door deze focus te behouden levert de CFMCA een unieke bijdrage aan klimaatactie wereldwijd.

Het IMF heeft de Resilience and Sustainability Trust in 2022 opgericht om landen te ondersteunen bij het weerbaar maken van de economie en de betalingsbalans tegen klimaatverandering of pandemieën. Om deze investeringen te kunnen doen, kunnen ze financiering vanuit de RST aanvragen. Daarvoor geldt een aantal voorwaarden, namelijk allereerst dat landen een regulier IMF-programma hebben en een sterk beleidspakket met hervormingen uitvoeren. Daarnaast is het een voorwaarde dat een land voldoende capaciteit heeft om RST-leningen te kunnen dragen, omdat schuldhoudbaarheid, net als bij reguliere IMF-programma's een belangrijk criterium is.

Om voor RST-financiering in aanmerking te komen moet een land beleidshervormingen doorvoeren voor het adresseren van macro-economische risico's. Deze risico's en dus ook de noodzakelijke hervormingen verschillen van land tot land. Dit kunnen bijvoorbeeld maatregelen zijn om financiële buffers te beschermen zodat landen financieel weerbaarder zijn wanneer natuurrampen zich voordoen of te investeren in het bestrijden van klimaatrisico's.

Vraag 9

Daarnaast vragen de leden van de D66-fractie wat volgens de Minister de beste inschatting is van het mondiale tekort aan klimaatfinanciering. Welk deel daarvan heeft betrekking op ontwikkelingslanden en opkomende economieën? Welke acties onderneemt de Minister om hier invulling aan te geven en welke rol zit de Minister daarbij voor het IMF en mogelijke SDR-uitgifte of inzet van SDR's op de balansen van hoge-inkomenslanden om dit te financieren?

Antwoord op vraag 9:

Diverse analyses van externe partijen geven het kabinet beter zicht op de mondiale opgave voor de financiering van klimaatactie in ontwikkelingslanden. Het recente zesde overzichtsrapport van IPCC schat dat het investeringsniveau in ontwikkelingslanden met een factor 4 tot 7 omhoog moet.¹⁵ Het rapport van de Independent High-Level Expert Group on Climate Finance schat de investeringsbehoeften van ontwikkelingslanden en opkomende economieën (buiten China) op USD 1 000 miljard per jaar in 2025 (4,1% van het BNP van die landen) en USD 2 400 miljard per jaar in 2030 (6,5% van het BNP).¹⁶ De Wereldbank heeft met de eerste 24 *Country Climate and Development Reports* de prioritaire klimaattransities per land in kaart gebracht en berekend dat de investeringen gemiddeld moeten groeien naar 1,4% van het BNP in 2030, hoewel er grote verschillen zijn tussen *upper-middle-income-countries* (1,1% van het

¹⁵ Bron: IPCC (2023). AR6 Synthesis Report, Climate Change 2023, Online beschikbaar via <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>.

¹⁶ Bron: Songwe, Stern & Bhattacharya (2022). Finance for climate action. Scaling up investment for climate and development. Report of the Independent High-Level Expert Group on Climate Finance. Online beschikbaar via <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/finance-for-climate-action-scaling-up-investment-for-climate-and-development/>

BNP) en *low-income-countries* (8% van het BNP).¹⁷ Het is duidelijk dat deze investeringen gemobiliseerd moeten worden uit lokale bronnen aangevuld met internationale private en publieke financiering. Zoals beschreven in de internationale klimaatstrategie benadrukt het kabinet daarom het belang van artikel 2.1c van het Parijsakkoord om alle financieringsstromen in overeenstemming te brengen met het Parijsakkoord. Het kabinet verhoogt de Nederlandse bijdrage aan klimaatfinanciering tot meer dan EUR 1,8 miljard per jaar in 2025. Het kabinet ziet een belangrijke rol voor het multilaterale financiële systeem om de benodigde publieke en private financiering voor klimaatactie te mobiliseren. Het investeert in transformatieve en innovatieve programma's van de multilaterale ontwikkelingsbanken, zoals de *Climate Investment Funds*, om hun potentieel voor klimaatfinanciering te versnellen. Het *Dutch Fund for Climate and Development* (DFCD) financiert bedrijven met impact op klimaatadaptatie en klimaatmitigatie en mobiliseert daarbij privaat kapitaal. Het kabinet investeert ook extra in groene publiek-private marktwerkingsstrategieën en het vergroent de inzet op publieke infrastructuur in ontwikkelingslanden.

In 2021 heeft het IMF SDR's uitgekeerd aan de lidstaten. G20-landen hebben toegezegd om 20% van de gealloceerde SDR's door te lenen aan onder meer de *Resilience and Sustainability Trust (RST)*, die grotendeels wordt ingezet voor landen die hun economieën weerbaar willen maken tegen klimaatverandering. Nederland heeft 20% van de gealloceerde SDR's (1,7 mld.) doorgeleend, waarvan 1,2 aan de RST. Het kabinet roept landen die dat kunnen op om SDR's door te lenen aan de RST, om het doel van SDR 33 mld. aan middelen op korte termijn te halen.

Vraag 10

De leden van de D66-fractie zijn positief over de oprichting van de Resilience and Sustainability Trust (RST) tijdens de jaarvergadering in oktober 2022. De financiële risico's als gevolg van klimaatverandering zijn in de ogen van deze leden zeer groot en dienen geadresseerd te worden in het mondiale financiële beleid. Is er duidelijkheid of de gewenste omvang van SDR 33 miljard euro zal worden gehaald, aangezien er tot nu toe nog SDR 31 miljard euro is toegezegd? Zijn er meer programma's aangevraagd behalve de vijf toegekende en is de verwachting dat deze programma's zullen worden goedgekeurd?

Antwoord op vraag 10:

Op dit moment is er in totaal SDR 30,4 mld. toegezegd. Er zijn nog geen nieuwe toezeggingen gedaan voor extra bijdragen aan de RST, al hebben verschillende landen in internationale overleggen aangegeven wel een bijdrage te overwegen. Naast de vijf toegekende programma's werkt het IMF met meer landen aan een RST-programma. Indien deze programma's voldoen aan de voorwaarden en door de Raad van Bewind van het IMF als voldoende ambitieus worden beschouwd, is het aannemelijk dat deze worden goedgekeurd.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA- fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de IMF en Wereldbank vergaderingen van 12, 13 en 14 april. Deze leden hebben daarbij enkele vragen.

Vraag 11

¹⁷ Bron: World Bank (2023). What You Need to Know About How CCDRs Estimate Climate Finance Needs. Online beschikbaar via CCDR Explainer: How CCDRs Estimate Climate Finance Needs (worldbank.org)

De leden van de CDA-fractie lezen dat Nederland zal aantreden als covoorzitter van de Coalition of Finance Ministers for Climate Action met als doel klimaatactie te bevorderen en internationale coördinatie en kennis van maatregelen te verbeteren. Deze leden vragen wat de inzet van de Minister zal zijn binnen deze coalitie. Ook vragen deze leden of de Minister voornemens is om andere landen op hun COP26-commitment aan te spreken waar zij achterlopen.

Antwoord op vraag 11:

Zoals het antwoord op vraag 8 ook aangeeft, zal Nederland zich ten eerste inzetten voor het bevorderen van de impact van de *Coalition of Finance Ministers for Climate Action* door het technische werk van de Coalitie te laten landen in internationale gremia. Ten tweede zal NL zich inzetten voor het aanbrengen van een duidelijke thematische focus en afbakening van de CFMCA gericht op instrumenten die vallen binnen de beleidsverantwoordelijkheid van Ministers van Financiën (voor een uitgebreidere toelichting verwijs ik naar het antwoord op vraag 8). Voor wat betreft het COP26-commitment heeft Nederland geregeld overleg met andere ondertekenaars over de concrete uitwerking van COP26-verklaring, ook met de landen die nog geen beleid hebben gepubliceerd, bijvoorbeeld binnen de *Export Finance for Future Coalition*. Dit is bevorderlijk voor het internationale speelveld voor Nederlandse bedrijven, met name als het gaat om ondertekenaars met een vergelijkbare exportbasis als Nederland.

Vraag 12

Bij de mondiale financieel-economische situatie lezen de leden van de CDA-fractie over de schuldproblematiek die dreigt in 25 procent van de opkomende markteconomieën en lage-inkomenslanden en dat zij met hoge (buitenlandse) schulden kwetsbaar zijn voor hogere financieringslasten en lagere groei. Deze leden lezen dat om ook langetermijnuitdagingen zoals armoedebestrijding en klimaatveranderingen te adresseren, volgens het IMF structurele hervormingen en aanvullende financiering nodig zijn. Deze leden vragen wat de Nederlandse inzet is op dit punt en of de Minister daar ook inzet op conditionaliteit, dus hervormingen in ruil voor steun. Ook vragen deze leden of Nederland aanwezig is bij besprekingen hieromtrent, of dat dat België is als roterend deelnemer bij het IMFC. Verderop in de brief lezen deze leden dat Nederland het belangrijk vindt dat zulke landen zich melden voor schuldbehandeling bij het common framework, waarvoor een handleiding wordt opgesteld. Deze leden vragen de Minister hoe een dergelijke handleiding eruit zou moeten zien en wat hier de inzet is van Nederland. Ook vragen deze leden wat nu bijvoorbeeld na schuldbehandeling de financiële positie van Tsjaad is.

Antwoord op vraag 12:

Een voorwaarde voor een IMF-programma is een houdbare schuld. In landen met onhoudbare schuld is uitzicht op een akkoord over een herstructurering daarom nodig voordat het IMF kan overgaan tot het verstrekken van steun. IMF-programma's combineren financiering met voorwaarden voor macro-economisch beleid en structurele hervormingen om de economische stabiliteit te herstellen. Wat Nederland betreft is dat positief, omdat deze voorwaarden eraan kunnen bijdragen dat de schuldquote zich na een herstructurering duurzaam op een houdbaar pad begeeft.

Nederland zet zich ervoor in dat het Common Framework voorziet in een tijdige en ordelijke herstructurering, waartoe landen met een onhoudbare schuld zich kunnen wenden als dat nodig is. Nederland is daarom voorstander van een handleiding, die procedures en tijdslijnen zou kunnen bevatten voor herstructureringen zodat het proces inzichtelijk en voorspelbaar is voor zowel crediteuren als debiteuren.

Het klopt dat Nederland en België het lidmaatschap van het International Monetary and Financial Committee (IMFC) jaarlijks roteren en dat België in 2023 zal deelnemen aan het IMFC. Nederland zal tijdens de Voorjaarsvergadering dus niet namens de kiesgroep spreken tijdens de bijeenkomst van het IMFC. Besprekingen over schuldproblematiek vinden tijdens de Voorjaarsvergadering ook plaats binnen de Wereldbank, waar Nederland de eigen kiesgroep vertegenwoordigt in het Development Committee. Daarnaast is Nederland als gastland aanwezig bij de G20-discussies, waar ook over dit onderwerp gesproken wordt.

Op 11 november 2022 werd de behandeling onder het Common Framework van Tsjaad afgerond. Crediteuren waaronder Frankrijk, maar ook China, Saudi-Arabië, India en private crediteuren kwamen een herstructurering van de schuld overeen die de schuld van het land naar een houdbaar niveau brengt. Het was de eerste keer dat China deelnam aan een herstructurering. Doordat deze herstructurering consistent was met de uitgangspunten voor een IMF programma, werd een nieuwe tranche financiering vanuit het lopende IMF-programma voorgelegd aan de Raad van Bewind van het IMF. Het IMF oordeelde dat hoewel hoge olie-inkomsten de financiële positie van de regering hebben verbeterd, Tsjaad voor aanzienlijke uitdagingen staat waardoor verdere hervormingen nodig zijn om groei, armoedebestrijding en veerkracht te bevorderen.¹⁸

Vraag 13

Ook lezen de leden van de CDA-fractie dat de Minister zich wil inzetten voor uitbreiding van het common framework naar middeninkomenslanden. Deze leden vragen welke landen hier gelijkgesteld in staan en wat de consequenties zijn voor crediteuren. Ten aanzien van crediteuren China en India vragen deze leden hoe deze landen staan tegenover conditionaliteit.

Antwoord op vraag 13:

Gelijkgestemde landen op het terrein van schulden zijn veelal onderdeel van de Club van Parijs¹⁹ en steunen over het algemeen ook de uitbreiding van het Common Framework naar midden-inkomenslanden. Consequentie van uitbreiding van het Common Framework zou zijn schuldbehandelingen in midden-inkomenslanden sneller zouden kunnen verlopen. Het Common Framework biedt een coördinatiemechanisme tussen crediteuren, en wanneer midden-inkomenslanden daar geen gebruik van kunnen maken, dienen crediteuren op een andere manier met het lenende land de schulderstructurering overeen te komen.

China en India zijn lid van het IMF waar besloten wordt over programma's waar hervormingen (conditionaliteiten) onderdeel van zijn. IMF-programma's worden door de Raad van bewind van het IMF goedgekeurd. China en India uiten in de Raad van bewind geen fundamentele bezwaren tegen het feit dat hervormingsvoorwaarden onderdeel zijn van IMF-programma's.

Vraag 14

In de brief wordt ook aangegeven dat structurele hervormingen een bijdrage kunnen leveren aan het verkleinen van inflatierisico's, alsmede om economieën toekomstbestendig te maken. Verderop in de brief wordt aangegeven dat overheden er goed aan doen om investeringen te richten op de klimaattransitie, waarbij de Minister de beprijzing van broeikas-

¹⁸ Volledige rapport: IMF Executive Board Completes First and Second Reviews of ECF Arrangement for Chad and Approves US\$ 149.3 Million Disbursement

¹⁹ <https://clubdeparis.org/>

gassen cruciaal stelt om het aanbod van hernieuwbare energie te vergroten. De leden van de CDA-fractie vragen in hoeverre dit oproepen zijn van het IMF of van het kabinet. In dat laatste geval, vragen deze leden of de Minister kan aangeven hoe Nederland dit voor het voetlicht wil brengen in de IMF-besprekingen. Hoe wil de Minister internationale samenwerking op dit gebied bewerkstelligen, bijvoorbeeld op het vlak van een gelijk speelveld op CO₂-beprijzing en het mobiliseren van voldoende financieringsmiddelen voor lage-inkomenslanden. Ook vragen deze leden of meer landen hiertoe oproepen en of het IMF toegang tot middelen ook conditioneel maakt aan hervormingen. In dat geval vragen deze leden ook hoe daarop toezicht wordt gehouden.

Antwoord op vraag 14:

De geannoteerde agenda beschrijft de kabinetsinzet richting de voorjaarsvergadering. Het kabinet is van mening dat overheden er goed aan doen om investeringen in toenemende mate op de klimaattransitie te richten. Daarnaast acht het kabinet het beprijsen van broeikasgassen cruciaal om het aanbod van hernieuwbare energie te vergoten. Nederland draagt dit standpunt onder meer uit in de raad van bewind van het IMF, in gesprekken met IMF-medewerkers, maar daarnaast ook onder meer in de G20 en binnen de OESO. Voor de kabinetsinzet over een gelijk speelveld op CO₂-beprijzing verwijzen u naar het antwoord op vraag 22. Voor de kabinetsinzet over het mobiliseren van (klimaat)financieringsmiddelen voor lage-inkomenslanden verwijzen u naar het antwoord op vraag 9.

Daarnaast vraagt de CDA-fractie of toegang tot IMF-middelen conditioneel is aan hervormingen. Aan de toegang tot reguliere IMF-programma's zijn hervormingen verbonden. Het IMF beoordeelt periodiek of een land voldoende vooruitgang boekt bij de implementatie van de overeengekomen hervormingen. Deze beoordeling wordt voorgelegd aan de Raad van Bewind van het IMF waarin Nederland vertegenwoordigd is. Het programma, en betalingen aan het land, kunnen alleen continueren als de raad van bewind instemt met de voortgang van het programma. De Resilience and Sustainability Trust (RST) richt zich specifiek op macro-economische risico's, waaronder klimaatverandering.

Om voor RST-financiering in aanmerking te komen moet een land beleidshervormingen doorvoeren voor het adresseren van deze macro-economische risico's. De geïdentificeerde risico's en dus ook de noodzakelijke hervormingen verschillen van land tot land. Dit kunnen bijvoorbeeld maatregelen zijn om financiële buffers te beschermen zodat landen financieel weerbaarder zijn wanneer natuurrampen zich voordoen of te investeren in het bestrijden van klimaatrisico's.

Vraag 15

De leden van de CDA-fractie lezen dat arbeidsmarktkrapte een groot knelpunt vormt in meerdere ontwikkelde economieën. Deze leden vragen om welke landen dit gaat.

Antwoord op vraag 15:

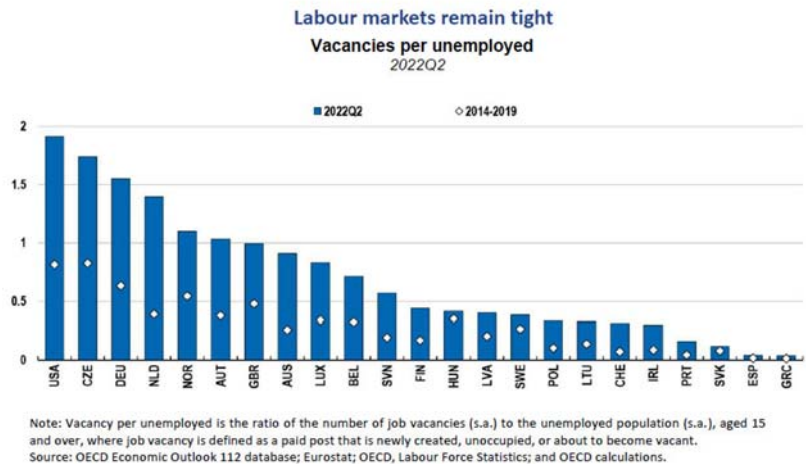
Arbeidsmarktkrapte is op verschillende manier te meten. De werkloosheid ten opzichte van de beroepsbevolking is een indicator waarop landen makkelijk met elkaar te vergelijken zijn. In veel ontwikkelde economieën is deze momenteel historisch laag. De vijftien ontwikkelde (OESO) landen met de laagste werkloosheid hadden allen een werkloosheid onder de 4,0% in januari 2023 (meest recente maand waarvoor internationaal data beschikbaar is). Het gaat hier om Japan (2,4%), Tsjechië (2,5%), Polen (2,8%), Korea (2,9%), Duitsland (3,0%), Slovenië (3,2%), Nieuw Zeeland

(3,2%), Verenigde Staten (3,4%), Nederland (3,6%), IJsland (3,6%), Australië (3,7%), Noorwegen (3,7%), Verenigd Koninkrijk (3,7%), Hongarije (3,8%).

Een andere veelgebruikte maatstaf van arbeidsmarktkrapte is het aantal openstaande vacatures ten opzichte van het aantal werklozen. Onderstaande figuur laat zien dat deze maatstaf in het tweede kwartaal van 2022 voor veel OESO-landen vorig jaar duidelijk hoger lag dan het gemiddelde niveau tussen 2014 en 2019. Dit geldt met name voor de VS, Duitsland, Nederland, Noorwegen en Oostenrijk, waar het aantal openstaande vacatures in het tweede kwartaal van 2022 groter was dan het aantal werklozen.

Figuur: Arbeidsmarktkrapte o.b.v. openstaande vacatures t.o.v. aantal werklozen (bron: OESO)

Vraag 16

De leden van de CDA-fractie lezen dat centrale banken in ontwikkelde economieën het verkrappen van het monetaire beleid vooralsnog moeten voortzetten. Deze leden merken op dat er vooral zicht is over hoe dit in de Verenigde Staten en de Europese Unie verloopt. Kan de Minister aangeven hoe dit in andere ontwikkelde economieën gaat? Ook wordt genoemd dat in een aantal landen de prijzen op de woningmarkt al aan het dalen zijn. Welke landen worden hier bedoeld?

Antwoord op vraag 16:

Hoge inflatie is een mondiaal fenomeen. In reactie hierop voeren centrale banken wereldwijd verkrappend monetair beleid. In de Eurozone staat de belangrijkste beleidsrente inmiddels op 3,0%. De Fed was al eerder begonnen met het verhogen van de rente, en hier komt de rente nu uit op een bandbreedte van 4,75–5,0%. Ook centrale banken in andere ontwikkelde economieën hebben renteverhogingen doorgevoerd. Zo is de Bank of England eind 2021 als een van de eerste centrale banken begonnen met het verhogen van de rente, die inmiddels een niveau van 4,25% bereikt heeft. Ook de centrale banken in Nieuw-Zeeland (naar een niveau van 5,25%), Noorwegen (3,0%), Denemarken (2,6%), en Zwitserland (1,5%) hebben recentelijk de beleidsrente verhoogd. Dit geldt ook voor de centrale banken in Canada en Australië, al hebben beide onlangs een pauze ingelast. Zo heeft de centrale bank van Australië na tien achtereenvolgende renteverhogingen begin april besloten haar beleidsrente ongewijzigd te laten op 3,6%, waarbij wel werd benadrukt dat dit niet betekent dat geen renteverhogingen zullen volgen. Een uitzondering op het sterk verkrappende beleid van centrale banken in ontwikkelde

economieën betreft Japan. Hier is de rente nog steeds in negatief terrein (-0,1%), doordat de onderliggende prijsdruk relatief laag is. Hoewel inflatie ook in Japan boven de doelstelling ligt, wordt dit voornamelijk veroorzaakt door de hoge energieprijzen en niet door toegenomen vraag. Hierdoor is de verwachting dat de hoge inflatie in Japan een tijdelijk fenomeen is.

Door verkrappend monetair beleid loopt ook de hypotheekrente op. Daarnaast staat in veel landen het besteedbaar inkomen van huishoudens onder druk door de hoge inflatie. Beide factoren zetten de huizenprijzen onder druk. In verschillende landen is sprake van een daling van huizenprijzen. Zo zijn er in de Europese Unie vijftien landen waarin de huizenprijzen in het vierde kwartaal van 2022 lager waren dan in het derde kwartaal van 2022.²⁰ De grootste dalingen vonden plaats in Denemarken (-6,5%), Duitsland (-5,0%), Cyprus (-4,0%), Zweden (-3,6%) en Finland (-3,4%). Ter vergelijking, in Nederland lagen de huizenprijzen in het vierde kwartaal van afgelopen jaar 2,6% lager dan in het kwartaal hiervoor. Data van de OESO laat zien dat huizenprijzen ook in Australië, Canada, Zuid-Korea en het VK recentelijk gedaald zijn ten opzichte van de piekniveaus die in 2022 werden bereikt²¹.

Vraag 17

De leden van de CDA-fractie lezen verder over de ontwikkeling van een brede internationale standaard voor crypto-activa en inzet op verdere voortgang richting beleid om de stabiliteit van niet-bancaire financiële instellingen te verbeteren. Ten aanzien van die niet-bancaire financiële instellingen lezen deze leden in de media dat het IMF pleit voor liquiditeitssteun van centrale banken aan deze schaduwbanken in tijden van stress, nu de sterk gestegen rente voor problemen kan zorgen. Ook pleit het IMF voor het openstellen van standaard leenfaciliteiten voor schaduwbanken. Deze leden vragen hoe de Minister tegenover dit pleidooi staat. Ook vragen deze leden of de Minister van mening is dat niet-bancaire instellingen die maar in beperkte mate bij toezichthouders op de radar staan in tegenstelling tot de streng gereguleerde bancaire sector, steun uit overheidsmiddelen moeten krijgen, terwijl onvoldoende invloed kan worden uitgeoefend op de risico's die zij nemen. Ook vragen deze leden of het mogelijk is dat dergelijke niet-bancaire instellingen toch ook systeemrisico's kunnen veroorzaken als hun portefeuilles te groot worden doordat zij, zoals nu gebeurt, zich weren met veel geleend geld en weinig liquiditeit en doordat de onderlinge banden tussen partijen op financiële markten volgens het IMF steeds sterker en internationaler worden. Ook vragen deze leden in dat kader hoe de Minister er tegenaan kijkt dat schaduwbanken inmiddels bijna de helft van de financiële activa in handen hebben. Hoe vindt de Minister dat moet worden omgegaan met dit minder gereguleerde deel van de financiële markten?

Vraag 18

Ook zijn de leden van de CDA-fractie in dit kader benieuwd naar kapitaalmarktfinanciering. Deze leden weten dat de Verenigde Staten veel sterkere kapitaalmarktfinanciering heeft dan de Europese Unie. Welke andere landen hebben dat volgens de Minister nog meer en welke lessen zouden daaruit kunnen worden getrokken?

Antwoord op vraag 17 en 18:

Een recent rapport van de Financial Stability Board (FSB), waar het IMF naar verwijst, laat inderdaad zien dat het aandeel in de wereldwijde

²⁰ Housing price statistics – house price index – Statistics Explained (europa.eu)

²¹ Zie voor de data: OECD Economic Outlook, interim Report March 2023: A Fragile Recovery | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org)

financiële activa van niet-bancaire financiële instellingen (NBFI) in 2021 ruim 49% is.²² Dit aandeel is de afgelopen jaren gestegen, na een daling ten gevolge van de financiële crisis van 2008.²³ De (ruime) definitie van niet-bancaire financiële instellingen die hier wordt gebruikt omvat een divers palet aan financiële instellingen, waaronder verzekeraars, pensioenfondsen en beleggingsfondsen, maar ook centrale tegenpartijen (CCPs), broker-dealers en gestructureerde financieringsvehikels. Een financieel stelsel bestaande uit zowel bancaire, als niet-bancaire financiële instellingen zorgt voor diversiteit in financierings- en beleggingsmogelijkheden en vermindert de afhankelijkheid van bankfinanciering. Nederland zet zich, zoals bekend, in voor de verdere ontwikkeling en versterking van de kapitaalmarkten in Europa. Ik onderschrijf in dat kader het belang van transparantie en van adequate regulering van niet-bancaire financiële instellingen, waar dat nodig is voor de bescherming van consumenten, investeerders of de stabiliteit van het financiële systeem. Dit verhoogt de weerbaarheid van het financiële systeem en voorkomt dat risico's zich aan het oog onttrekken of verschuiven, in plaats van verminderen. Veel niet-bancaire financiële instellingen, zoals pensioenfondsen, verzekeraars en beleggingsfondsen zijn reeds onderworpen aan regulering en toezicht. Daarnaast worden verschillende soorten activiteiten op financiële markten gereguleerd, zoals bepaalde transacties of het aanbieden van bepaalde diensten.²⁴

Ik deel de analyses van de FSB en het IMF dat niet-bancaire financiële instellingen systeemrisico's kunnen veroorzaken of versterken. Dit is bijvoorbeeld mogelijk wanneer bepaalde financiële instellingen nauw verweven zijn met andere instellingen of wanneer hun gedrag significante invloed heeft op de financiële markten, en deze instellingen door gebruik van hefboomfinanciering (*leverage*) en/of gebrek aan liquiditeit bepaalde financiële activa moeten verkopen en hiermee een neerwaartse trend op de markt in gang zetten of versterken. De marktonrust die in september 2022 ontstond na de publicatie van de begroting van het Verenigd Koninkrijk is hier een voorbeeld van.

Mede in het kader van periodes van onrust de afgelopen jaren is één van de prioriteiten van de FSB het analyseren van risico's in de niet-bancaire financiële sector en het, waar nodig, doen en aanpassen van beleidsaanbevelingen met betrekking tot regulering, toezicht en risicomanagement. Ik ondersteun dit werk en hecht belang aan een adequate beheersing van risico's, te meer nu de huidige onrust het belang hiervan onderstreept en deze sector in omvang groeit. Tegelijkertijd moet hierbij ook oog worden gehouden voor de functie die deze niet-bancaire financiële instellingen vervullen op de financiële markten en die, zoals hiervoor omschreven, onder meer bijdraagt aan een divers aanbod aan financieringsmogelijkheden.

Het mitigeren van mogelijke systeemrisico's kan ook voorkomen dat de inzet van noodmaatregelen door centrale banken aan niet-bancaire financiële instellingen ter sprake komt. Ik wil erop wijzen dat het IMF voorstelt om de lat voor toegang tot centrale bankfaciliteiten zeer hoog te leggen om *moral hazard* risico's te beperken. Hoewel het in eerste instantie aan centrale banken is om te besluiten over toegang tot hun faciliteiten, vind ik het gepast om hier met grote terughoudendheid

²² Financial Stability Board (2022), Global Monitoring Report on Non-Bank Financial Intermediation 2022.

²³ In 2007 was dit percentage ongeveer 47% en in 2008 42%.

²⁴ Denk bijvoorbeeld aan EU Verordening 600/2014 betreffende markten in financiële instrumenten (MiFIR), EU Richtlijn 2014/65 betreffende markten voor financiële instrumenten (MiFID) en EU Verordening 648/2012 betreffende otc-derivaten, centrale tegenpartijen en transactieregisters (EMIR).

tegenover te staan. Het zou een forse beleidswijziging zijn om deze partijen toegang te geven tot centrale bankfaciliteiten.

Vraag 19

Onder het kopje IMF, lezen de leden van de CDA-fractie dat meer landen een beroep doen op het IMF als «lender of last resort». Deze leden vragen welke landen dat zoal zijn. Ook vragen deze leden of het IMF de enige bron is waartoe landen zich internationaal keren of dat bijvoorbeeld landen zich ook tot China wenden om bijvoorbeeld de conditionaliteit (hervormingen) te voorkomen.

Antwoord op vraag 19:

Het IMF publiceert het volledige overzicht van goedgekeurde programma's op haar website²⁵. Landen die in 2023 goedkeuring hebben gekregen voor een lening van het IMF zijn bijvoorbeeld Bangladesh, Guinee-Bissau, Mauritanië, Oekraïne en Sri Lanka. Het IMF is niet de enige bron waar landen zich toe keren in geval van betalingsproblemen. Zo wenden landen zich bijvoorbeeld ook tot de Europese Unie, zoals recentelijk Moldavië en Noord-Macedonië voor macro-financiële bijstand, die enkel verstrekt wordt door landen met een lopend IMF-programma.²⁶ Daarnaast kunnen landen met betalingsbalansproblemen ook bilateraal ondersteund worden. Recent onderzoek laat zien dat het volume van noodleningen door China de afgelopen jaren is toegenomen²⁷.

Vraag 20

De leden van de CDA-fractie vinden het goed om te lezen dat het van belang is dat landen met aanhoudende betalingsbalansproblemen ondersteund worden met reguliere programma's met conditionaliteit. Deze leden vragen wie toezicht houdt het doorvoeren van de hervormingen. Deze leden lezen ook dat het IMF heeft voorgesteld om de toegangslimieten van regulieren programma's tijdelijk te verhogen naar 200 procent op jaarbasis en 600 procent cumulatief en de leningenrekening aan te vullen. Deze leden vragen of daarbij ook wordt nagedacht over terugbetalingsschema's en of verwachtingen met betrekking tot economische groei ook worden meegenomen bij het verstrekken van leningen aan landen in de problemen. Deze leden vragen hoe daarbij wordt voorkomen dat schuldenbergen van kwetsbare landen blijven stijgen, met de gevolgen van dien voor stabiliteit.

Antwoord op vraag 20:

Het IMF houdt toezicht op de hervormingen die overeengekomen zijn voorafgaand aan de goedkeuring van een programma. De periodieke beoordelingen van het IMF worden telkens voorgelegd aan de raad van bewind van het IMF waar Nederland in vertegenwoordigd is. Het programma, en betalingen aan het land, kunnen alleen continueren als de raad van bewind instemt met de voortgang van het programma. Bij het verstrekken van leningen aan landen in problemen houdt het IMF rekening met economische groeiverwachtingen en met de terugbetalingscapaciteit van een land. Hiertoe voert het IMF onder meer een schuldhoudbaarheidsanalyse uit. Deze schuldhoudbaarheidsanalyse houdt rekening met de verwachtingen voor economische groei. Houdbare schuld is een voorwaarde voor een IMF-programma. Indien schuld onhoudbaar is, kan het IMF alleen lenen als crediteuren toezeggen te zullen meewerken aan een herstructurering.

²⁵ Member Financial Data (imf.org)

²⁶ Kamerstuk 21 501-07, nr. 1941

²⁷ Belt and Road bailout lending reaches record levels, raising questions about the future of China's flagship global infrastructure program (aiddata.org)

Vraag 21

De leden van de CDA-fractie vragen ten aanzien van de Sovereign Debt Forum wie daarin zitten en wat de status/positie is van deze denktank en wat er wordt gedaan met hun voorstellen. Tot slot vragen deze leden wat de inzet van het Koninkrijk is om het toenemende gebruik van complexe structuren tegen te gaan, zoals het gebruik van onderpand en impliciete verplichtingen op de overheidsbalans, anders dan hier alleen aandacht voor te vragen.

Antwoord op vraag 21:

Het Sovereign Debt Forum is een samenwerkingsverband van onderzoekers van Queen Mary University of London, Georgetown University Law Center en The European University Institute²⁸.

Het Sovereign Debt Forum is een interdisciplinair onderzoekscentrum en een platform voor capaciteitsopbouw, beleidsontwikkeling en programma's voor de verspreiding van onderzoek. Het onderzoek biedt inzicht in aspecten van schuldenproblematiek en kan helpen met het vormen van beleid.

Het toenemende gebruik van complexe structuren, zoals het gebruik van onderpand en impliciete verplichtingen op de overheidsbalans, raakt aan de Nederlandse inzet op het vergroten van transparantie over schulden. Nederland ziet transparantie als essentiële voorwaarde om de schuldenpositie van landen in kaart te kunnen brengen. Dit wordt bemoeilijkt door gebruik van complexe structuren. Bij het vergoten van transparantie spelen het IMF en de Wereldbank een belangrijke rol bij het verbeteren van databeschikbaarheid, door meer gedetailleerde dataverzameling en via capaciteitsopbouw in lage inkomenslanden op het vlak van vastlegging en rapportage. Nederland draagt bij aan deze technische assistentie via de Debt Management Facility van het IMF en de Wereldbank. Daarnaast is Nederland een voorstander van het schuldenbeleid (*Sustainable Development Finance Policy*, SDFP) van de Wereldbank binnen het loket voor lage-inkomenslanden, de *International Development Association* (IDA) en zet het zich in voor verdere aanscherping van dit beleid. Het SDFP ziet toe op resultaatafspraken op het gebied van transparantie en duurzaamheid van financieringsbeslissingen en dit wordt gekoppeld aan de hoogte van financiering door de Wereldbank. Landen worden vervolgens met technische assistentie ondersteund om deze doelstellingen te halen.

Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

Het lid van de BBB-fractie heeft kennisgenomen van de toegezonden documenten over de voorjaarsvergadering IMF-voorjaarsvergadering. Hier heeft dit lid nog een aantal vragen over.

Vraag 22

In de geannoteerde nota wordt lang ingegaan op het vraagstuk klimaat. Daarbij acht de Minister de beprijzing van broeikasgassen cruciaal om het aanbod van hernieuwbare energie te vergroten. Nu is het in de ogen van dit lid zo dat sommige landen veel meer maatregelen treffen dan andere landen. Prijzen van bijvoorbeeld benzine lopen wereldwijd nogal uiteen. Is de Minister voornemens om erop in te zetten dat de inzet van landen, met betrekking tot klimaatmaatregelen, gelijk moet worden?

Antwoord op vraag 22:

²⁸ Zie ook de website voor meer informatie en een overzicht van de leden, www.sovereigndebtforum.org

Het kabinet is van mening dat, vanwege het grensoverschrijdende karakter van klimaatproblematiek, internationale dialoog en samenwerking over koolstofbeprijzing belangrijk is. In verschillende internationale gremia, waaronder de G20, de OESO en in de EU, vraagt Nederland aandacht voor het beter beprijzen van CO₂-uitstoot en het versnellen van de transitie naar een groene economie. Hoewel het naar verwachting zeer complex is om in internationaal verband een CO₂-beprijzingsmechanisme in te voeren, blijft het kabinet hier aandacht voor vragen. Voor zover het niet mogelijk is om een internationaal akkoord over een CO₂-beprijzingsmechanisme te bereiken, is het van belang dat EU landen gezamenlijk voortgaan met CO₂-beprijzing.

Het kabinet is tevreden met de stappen die in de EU zijn gezet en de (voorlopige) akkoorden die de afgelopen maanden zijn bereikt op veel onderdelen van het Fit for 55-pakket, waaronder de herziening van het EU emissiehandelssysteem (ETS) en de introductie van het mechanisme voor koolstofcorrectie aan de grens, ook wel het Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM).

Vraag 23

Daarnaast zet de Minister er ook op in dat landen die weinig tot geen klimaatmaatregelen nemen, kunnen worden benadeeld op IMF-regelingen. Dit gebeurt ook. Landen moeten hervormingen doorvoeren op het gebied van pandemiebestrijding en klimaatmaatregelen om in aanmerking te komen. Kan de Minister de eisen waar een land aan moet voldoen toelichten?

Antwoord op vraag 23:

De Resilience and Sustainability Trust is bedoeld om landen te ondersteunen bij het weerbaar maken van de economie tegen klimaatverandering of pandemieën. Om deze investeringen te kunnen doen, kunnen ze financiering vanuit de RST aanvragen. Daarvoor geldt een aantal voorwaarden, namelijk allereerst dat landen een regulier IMF-programma hebben en een sterk beleidspakket met hervormingen uitvoeren. Daarnaast is het een voorwaarde dat een land voldoende capaciteit heeft om RST-leningen te kunnen dragen, omdat schuldhoudbaarheid, net als bij reguliere IMF-programma's een belangrijk criterium is. Alle landen houden toegang tot de middelen van het Fonds wanneer zij betalingsbalansproblemen ondervinden. De RST biedt enkel aanvullende financiering voor landen die hun economie weerbaar willen maken tegen klimaatverandering of pandemieën maar daarvoor onvoldoende middelen tot hun beschikking hebben.

Vraag 24

De Nederlandse geldbijdrage is groot, zo constateert dit lid. 1,2 miljard SDR, omgerekend bijna een half miljard euro. Dit is in de ogen van dit lid heel erg veel geld, betaald door de Nederlandse belastingbetaler. Kan de Minister duidelijk aangeven waar dit geld precies naartoe gaat en hoe hierop wordt toegezien?

Antwoord op vraag 24:

In 2021 heeft Nederland een allocatie van 8,4 mld. SDR van het IMF ontvangen, als onderdeel van de generieke allocatie aan alle IMF-leden. De Nederlandsche Bank heeft hiervan 1,2 mld. SDR (omgerekend ca. 1,5 mld. EUR²⁹) beschikbaar gesteld aan de Resilience and Sustainability Trust van het IMF. Dit betreft een lening die op termijn zal worden terugbetaald en waarvoor de Staat garant staat³⁰.

²⁹ O.b.v. SDR-EUR wisselkoers 1 maart 2022.

³⁰ Zie Toetsingskader RST, Kamerstuk 36 200 IX, nr. 7

Vanuit de Resilience and Sustainability Trust worden leningen verstrekt aan landen die daarmee investeringen kunnen doen om de weerbaarheid tegen klimaatverandering en pandemieën te vergroten. De eerste vijf landen die een dergelijk lening hebben ontvangen zijn Barbados³¹, Jamaica³², Bangladesh³³, Costa Rica³⁴ en Rwanda³⁵.

Ieder RST-programma wordt aan de Raad van Bewind ter goedkeuring voorgelegd en de voortgang op deze programma's wordt ook regelmatig geëvalueerd door de Raad van Bewind. Nederland is vertegenwoordigd in de Raad van Bewind.

Vraag 25

Verder valt er meerdere keren in de nota te lezen dat er wereldwijd aanhoudende stijgende voedselproblemen zijn. Nederland is de tweede voedselexporteur ter wereld en kan grote impact hebben op dit vraagstuk. Hoe rijmt de Minister het afbreken van de Nederlandse voedselproductie met de voedselschaarste zoals omschreven door het IMF?

Antwoord op vraag 25:

Het kabinet heeft de Kamer onlangs geïnformeerd over de bijdrage aan wereldwijde voedselzekerheid³⁶, waarbij ook Nederlandse kennis en kunde op gebied van landbouw en voedsel wordt ingezet om in kwetsbare (honger)gebieden lokale voedselsystemen te versterken.

De mondiale voedselproblematiek is het gevolg van lokaal gebrek aan toegang tot voedsel vanwege armoede, instabiliteit en gewapende conflicten, mislukken van oogsten (mede als gevolg van klimaatopwarming), handelsbarrières en hoge prijzen van voedsel en kunstmest. Vorig jaar heeft de Russische oorlog in Oekraïne eraan bijgedragen dat er minder graan geëxporteerd kon worden en voedselproductie- en opslagfaciliteiten vernietigd werden. Hogere prijzen van kunstmest zijn verder aangewakkerd door hogere gasprijzen veroorzaakt door de oorlog.

---

³¹ Zie <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/12/07/pr22417-barbados-imf-executive-board-approves-usd113m-under-eff-and-usd189m-under-rsf>

³² Zie <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/03/02/pr2357-jamaica-imf-executive-board-approves-usd-million-pll-usd-million-rsf>

³³ Zie <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/01/30/pr2325-bangladesh-imf-executive-board-approves-usd-ecf-eff-and-usd-under-rsf>

³⁴ Zie <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/11/14/pr22382-costa-rica-imf-executive-board-concludes-third-review-eff-approves-request-rsf>

³⁵ Zie <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/12/12/pr22426-imf-executive-board-approves-319-million-arrangement-for-rwanda>

³⁶ Zie Kamerstuk 33 625, nr. 341